

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

Bankų apklausos apžvalga

2023 m. IV ketvirtis

APKLAUSOS TIKSLAI, SUDARYMO METODAI IR PRINCIPAI

Atliekant Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausą, siekiama gauti informacijos apie bankų skolinimo veiklą: taikomus kreditavimo standartus, paskolų namų ūkiams ir įmonėms sąlygas, jų kaitos veiksnius, paskolų paklausą, bankų lūkesčius dėl tolesnės kreditavimo raidos ir kt.

Apklausos respondentai – vadovaujamas pareigas paskolų teikimo padaliniuose einantys bankų darbuotojai. Rengiant šią apžvalgą, naudoti apibendrinti duomenys, gauti Lietuvos bankui atlikus 6 komercinių bankų¹ ir 4 užsienio bankų filialų² (toliau – bankai) apklausą. Jų buvo prašoma atsakyti, kaip per ketvirtį pasikeitė bankų skolinimo veikla, kokie buvo bankų atstovų lūkesčiai dėl kreditavimo standartų ir paskolų paklausos kitimo per artimiausius tris mėnesius. Apklausą atlikta 2023 m. gruodžio–2024 m. sausio mėn.

Apklausos rezultatų apžvalgoje pateikiama apibendrinta respondentų nuomonė ir ji nebūtinai parodo oficialią bankų, taip pat ir Lietuvos banko ar jo tarnautojų poziciją bei vertinimus. Apibendrinant nuomonę ir skaičiuojant vieną ar kitą atsakymą pasirinkusių bankų dalį, bankų atsakymai traktuojami vienodai, nepriklausomai nuo jų užimamos rinkos dalies.

Paveiksluose pateikiamas rodiklis „procentų skirtumas“ yra apibrėžiamas kaip bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos švelninami, dalies (procentais) ir bankų, atsakiusių, kad skolinimo standartai arba sąlygos griežtinami, dalies (procentais) skirtumas. Vertinant paklausą, procentų skirtumas reiškia bankų, atsakiusių, kad paklausa augs, dalies ir bankų, atsakiusių, kad paklausa mažės, dalies skirtumą.

Nuo 2015 m. Lietuvoje veikiančių komercinių bankų ir užsienio bankų filialų apklausos rezultatai įtraukiami ir į euro zonos bankų apklausos, kurią viešai skelbia Europos Centrinis Bankas (ECB), rezultatus. Šioje ir ECB skelbiamoje apžvalgoje esantys rezultatai gali nesutapti, nes, atsižvelgiant į esamą praktiką, ECB yra pateikiami ne visų apklausoje dalyvavusių, o keturių didžiausių rinkos dalį pagal paskolų portfelius turinčių bankų apibendrinti apklausos rezultatai. Euro zonos bankų apklausos apžvalgą galima rasti [ECB interneto svetainėje](#).

¹ „Swedbank“, AB, AB SEB bankas, AB Šiaulių bankas, Revolut Bank UAB, UAB Medicinos bankas ir PayRay Bank, UAB.

² Luminor Bank AS Lietuvos skyrius, OP Corporate Bank plc Lietuvos filialas, Akciju sabiedriba „Citadele banka“ Lietuvos filialas ir BIGBANK AS filialas.

APKLAUSOS REZULTATŲ SANTRAUKA

Apklausoje rezultatai rodo, kad 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį bankai iš esmės nekeitė skolinimo sąlygų, tačiau po trumpos pertraukos standartai toliau griežtėjo. Skolinimo standartų dinamika nuo 2022 m. pradžios rodo, kad pastarieji su mažomis pertraukomis griežtinami jau pora metų iš eilės ir vis dar nėra sugrįžę į 2021 m. lygį, tačiau atsirado bankų, numatančių skolinimo namų ūkiams standartų švelninimą ateityje. Agreguotu lygmeniu jau daugiau nei metus tebesitęsia nedidelio naujų paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausos mažėjimo tendencija, o vartojimo ir kitų paskolų paklausa po kelių ketvirčių augimo – nusistovėjo. Ateityje dauguma bankų numato, kad naujų paskolų paklausa turėtų iš esmės nekisti, bet būsto paskolų segmente dar tikimasi tolesnio mažėjimo, nors atsirado bankų, numatančių jos didėjimą. Bankai ir toliau nurodė, kad skolinimą daugiausia riboja viešbučių ir restoranų, statybos ir nekilnojamojo turto (NT) sektoriais, o prasčiausiai įvertino statybos ir transporto sektorių finansinę būklę bei jos perspektyvą. Pažymėtina, kad transporto sektoriaus finansinės būklės raidos vertinimas per ketvirtį reikšmingai suprastėjo. Vis dar aukštos pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, per pastarąjį ketvirtį daugiausia lėmė didesnės kredito rizikos paskolų augimą. Lūkesčiai dėl gyvenamojo ir komercinio NT tebebuvo suprastę. Nedidelio NT kainų sumažėjimo per artimiausius metus tikisi dauguma apklausoje dalyvavusių bankų. Be to, gyvenamojo NT segmente, kaip ir ankstesnį ketvirtį, visi bankai, o komercinio NT segmente – jau daugiau nei pusė bankų įžvelgė disbalansų, abiejuose segmentuose daugiausia dėl kainų pervertinimo.

APKLAUSOS REZULTATŲ APŽVALGA

2023 m. ketvirtąjį ketvirtį paskolų sąlygos³ iš esmės nekito, o skolinimo standartai⁴ po trumpos pertraukos vėl šiek tiek griežtėjo. Bankų vertinimas agreguotu lygmeniu rodo, kad skolinimo įmonėms ir namų ūkiams standartai pastarąjį ketvirtį tapo dar šiek tiek griežtesni (žr. 1 ir 7 pav.). Daugiausia tai lėmė atsargesnis rizikos vertinimas ir jos toleravimas. Nuo 2022 m. pradžios prasidėjusio standartų griežtinimo dinamika rodo, kad su trumpomis pertraukomis jie po truputį griežtėja jau beveik dvejus metus ir iki šiol dar negrįžo į prieš tai stebėtą lygį. Ketinančiųjų 2024 m. pirmąjį ketvirtį griežtinti paskolų įmonėms standartus nebuvo, o būsto, vartojimo ir kitų paskolų standartus numatoma šiek tiek švelninti (žr. 5 ir 11 pav.). Visuose paskolų segmentuose sąlygos ir toliau buvo stabilios (žr. 2 ir 8 pav.). Skirtingai nei skolinimo standartai, paskolų sąlygos nuo rusijos karo prieš Ukrainą pradžios nebuvo reikšmingiau griežtinamos – nedidelio griežtėjimo atvejais buvo fiksuoti tik pavieniais ketvirčiais paskolų įmonėms ir būstui įsigyti segmentuose.

Bendros tendencijos rodo, kad jau ilgiau nei metus tebesitęsia naujų paskolų ne finansų įmonėms ir būstui įsigyti paklausos mažėjimo tendencija, o vartojimo ir kitų paskolų paklausa nustojo augti. 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausos mažėjimą įvardijo atitinkamai 22 ir 57 proc. apklausoje dalyvavusių ir šias paskolas teikiančių bankų, o tam reikšmingą įtaką tebedarė aukštas palūkanų normų lygis (žr. 4 ir 10 pav.). Būsto paskolų paklausą taip pat neigiamai veikė prasčia vertinamos būsto rinkos perspektyvos ir gyventojų lūkesčiai, o verslo paskolas – sumažėjusi apyvartinio kredito paklausa. Pažymėtina, kad paskolų įmonėms ir būstui įsigyti paklausa mažėjo jau penktą ketvirtį iš eilės, tačiau tiek įmonių, tiek būsto paskolų segmente tebebuvo ir po vieną banką, nurodžiusį paklausos augimą. Vartojimo ir kitų paskolų paklausos augimą ir jos mažėjimą nurodė pavieniai bankai, tačiau agreguotu lygmeniu šių paskolų paklausa iš esmės nekito. Per artimiausią ketvirtį tikimasi, kad naujų paskolų ne finansų įmonėms, namų ūkių vartojimo ir kitoms reikmėms paklausa reikšmingai nesikeis, o būstui – dar šiek tiek sumažės, nors keletas bankų tikisi ir paklausos pagyvėjimo (žr. 6 ir 12 pav.).

Statybos ir transporto įmonių finansinę būklę ir jos raidą bankai įvertino prasčiausiai, tikimasi ir mažesnės konkurencijos skolinant transporto sektoriui. 2023 m. ketvirtąjį ketvirtį po penktadalį respondentų statybos ir transporto įmonių finansinę padėtį vertino kaip blogą arba labai blogą, nors dauguma

³ Paskolų sąlygos, kuriomis bankas yra linkęs suteikti paskolą, t. y. palūkanų norma, paskolos dydis, paskolos terminas ir pan.

⁴ Vidaus taisyklės ar kriterijai, kuriais bankai vadovaujasi priimdami sprendimą suteikti paskolą. Kredito standartai apima reikalaujamas paskolos ir skolininko charakteristikas, kad paskolos prašymas būtų patvirtintas.

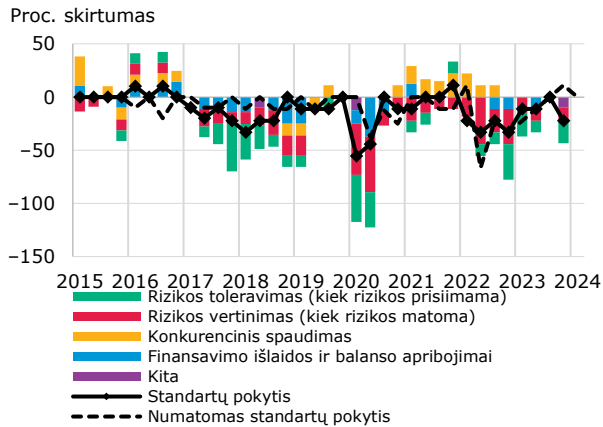
bankų įvertino vidutiniškai (žr. 13 pav.). Kitų sektorių finansinė padėtis daugiausia įvertinta vidutiniškai arba gerai, iš jų palankiausiai įvertintos miškininkystės, prekybos įmonės ir namų ūkiai – daugiau nei pusė bankų teigė, kad jų finansinė padėtis yra gera. Panašus sektorių vertinimas buvo fiksuotas ir ankstesnį ketvirtį, nors apdirbamosios gamybos ir statybos įmonės šįkart buvo įvertintos šiek tiek geriau, o transporto – prasčiau. Tuo pačiu prasčiausiai įvertinta transporto sektoriaus finansinės būklės perspektyva – daugiau nei pusė bankų nurodė blogėjančią šio sektoriaus finansinės būklės raidą (žr. 14 pav.). Taip pat 44 proc. respondentų įvertino blogėjančią statybos, po trečdalį – namų ūkių ir prekybos sektorių finansinės būklės perspektyvą. Palyginti su ankstesniu ketvirčiu, suprastėjo transporto įmonių finansinės būklės raidos vertinimas, o daugumos kitų sektorių – gerėjo arba iš esmės nesikeitė. Be to, dauguma bankų (78 %) taip pat nurodė, kad artimiausiu metu mažės jų konkurencija dėl skolinimo transporto įmonėms (bankai, tikėtina, mažiau jas kredituos, žr. 16 pav.), nors konkurencija dėl skolinimo ankstesnį ketvirtį daugiausia mažėjo statybos sektoriui (žr. 15 pav.).

Viešbučių ir restoranų, statybos ir NT sektoriams bankai ir toliau nurodė daugiausia riboję skolinimą, o vis dar didelės pagrindinės palūkanų normos, bankų vertinimu, daugiausia lėmė didesnę kredito riziką. Po trečdalį respondentų nurodė riboję paskolų teikimą viešbučių ir restoranų bei NT įmonėms, o penktadalis taip teigė apie statybos sektorių (žr. 17 pav.). Nuo pandemijos labiausiai nukentėjusiam viešbučių ir restoranų sektoriui skolinimą ribojusių bankų dalis per ketvirtį sumažėjo, nors šis sektorius nuo pandemijos pradžios vis dar tebėra vienas atsargiausiai vertinamų. Be to, pavieniai bankai nurodė riboję skolinimą transporto, apdirbamosios gamybos ir namų ūkių sektoriams. Pagrindinė ribojimo priežastis jau trejus metus iš eilės ir toliau buvo bendra ekonominė situacija (taip teigė pusė respondentų), nors keli bankai nurodė per didelius turimus skolininkų įsipareigojimus ir siekį perskirstyti paskolų portfelį (žr. 18 pav.). Atmetamų paskolų paraiškų dalies didėjimą nurodė po vieną banką verslo ir būsto paskolų segmentuose, tačiau dauguma teigė, kad ši dalis beveik nepakito (žr. 3 ir 9 pav.). Prastesnė ekonominė raida ir padidėjusi skolinimo kaina vis dar prisideda prie turimų finansinių įsipareigojimų naštos augimo. Apie pusė apklausoje dalyvavusių bankų vertino, kad dėl kylančių pagrindinių palūkanų normų padaugėjo didesnės kredito rizikos paskolų ne finansų įmonių ir vartojimo bei kitų paskolų portfelyje, o keli bankai taip teigė apie būsto paskolas (žr. 19 pav.).

Bankų lūkesčiai dėl NT kainų tebėra suprastėję: dauguma tikisi, kad gyvenamojo ir komercinio NT kainos nedaug mažės, ir toliau visi išvelgė disbalansų gyvenamojo NT rinkoje, o daugiau nei pusė taip teigė apie komercinį NT. Gyvenamojo NT kainų augimo lūkesčiai, kalbant apie artimiausius metus, tebėra suprastėję – daugiau nei pusė bankų tikėjosi iki 5 proc. siekiančio senos statybos būstų kainų mažėjimo, o penktadalis teigė, kad jos galėtų mažėti iki 10 proc. (žr. 20 pav.). Panašių tendencijų tikimasi ir naujos statybos būstų segmente: beveik visi bankai tikisi kainų mažėjimo iki 5 proc. Jau beveik dvejus metus iš eilės visi apklausoje dalyvavę bankai teigė būsto rinkoje išvelgiantys disbalansų, šį ketvirtį daugiausia dėl per didelių kainų, apie trečdalis teigė taip pat pastebintys pasiūlos, o vienas – paklausos disbalansų (žr. 21 ir 22 pav.). Dėl komercinio NT kainų lūkesčiai ir toliau tebėra suprastėję – daugiau nei pusė bankų nurodė, kad komercinio NT kainos mažės iki 5, o penktadalis – iki 10 proc. Išvelgiančių disbalansų šioje rinkoje bankų dalis per ketvirtį išaugo – taip teigė 67 proc. respondentų, t. y. didžiausia bankų dalis per daugiau nei penkerius metus, daugiausia dėl per didelių kainų, tačiau taip pat buvo nurodžiusių pasiūlos, paklausos ir finansinio svėro disbalansų.

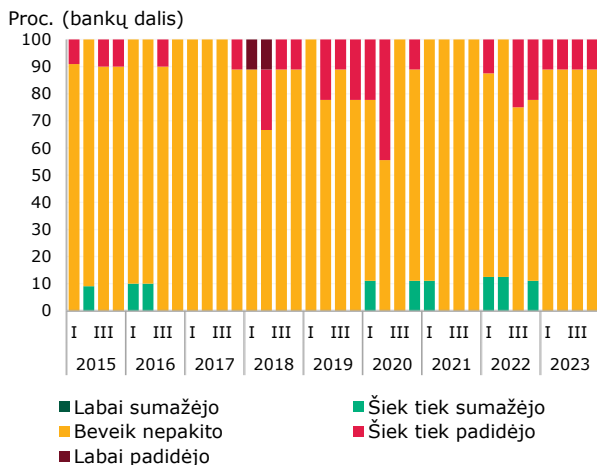
SKOLINIMAS ĮMONĖMS

1 pav. Įmonėms taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

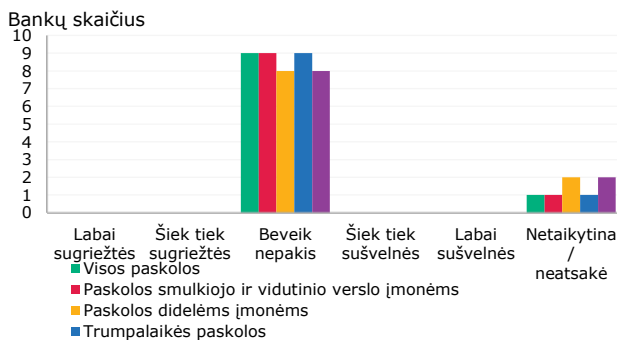
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

3 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito įmonių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

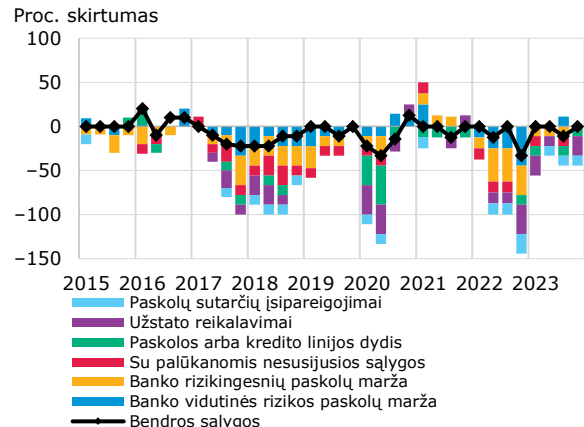
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

5 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis Jūsų banko taikomi paskolų įmonėms standartai?

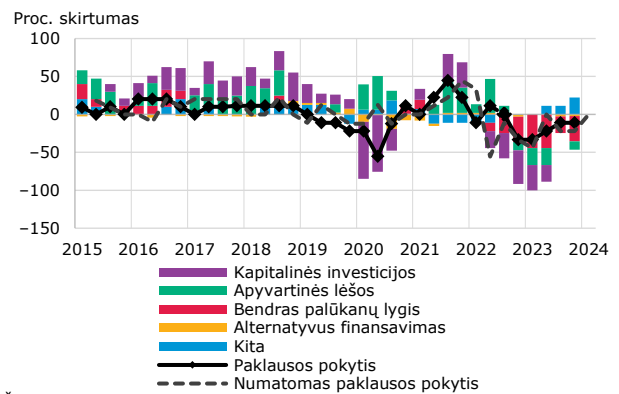
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

2 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo įmonėms sąlygos?

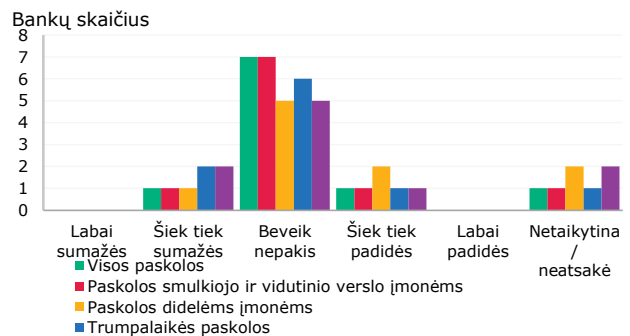
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

4 pav. Paskolų įmonėms paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastabos: alternatyvų finansavimą sudaro vidaus finansavimo, paskolų iš kitų bankų, paskolų iš nebankinių institucijų, obligacijų ir akcijų išleidimo kategorijų aritmetinis vidurkis. „Kita“ sudaro susiliejimų (įsigijimų) ir restruktūrizacijos bei skolos refinansavimo kategorijų ir kitų priešasčių aritmetiniai vidurkiai. Teigiamas proc. skirtumas reiškia paklausos didėjimą, neigiamas – mažėjimą.

6 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų ir kredito linijų įmonėms paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

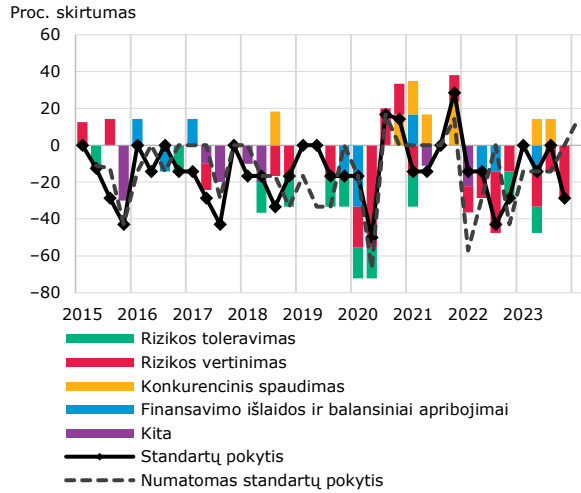

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: „netaikytina“ reiškia, kad bankas neteikia to segmento paskolų.

SKOLINIMAS NAMŲ ŪKIAMS

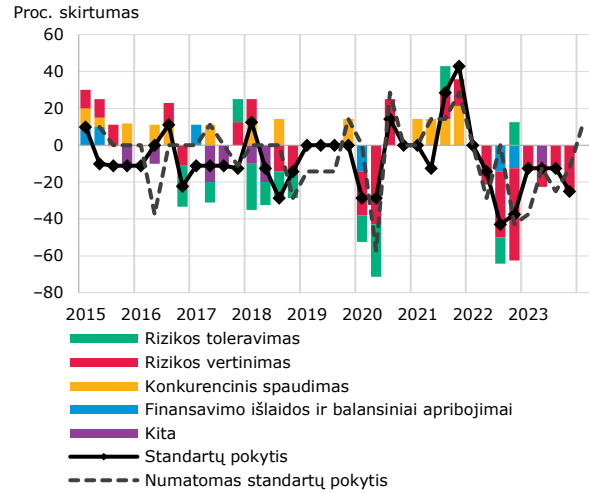
7 pav. Bankų namų ūkiams taikomų paskolų ir kredito linijų standartų pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas standartų pokytis kitą ketvirtį

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

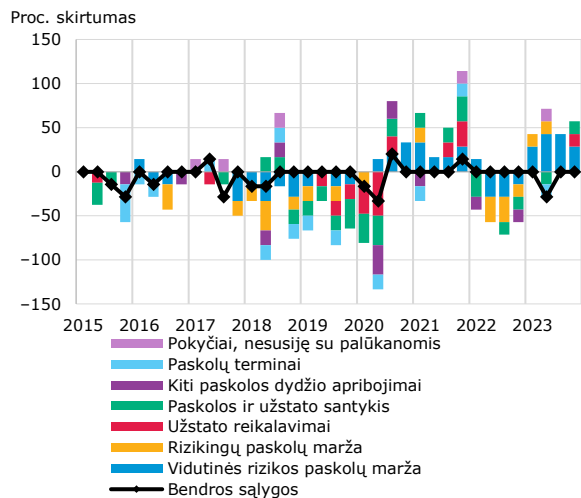
b) Vartojimo ir kitos paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia standartų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

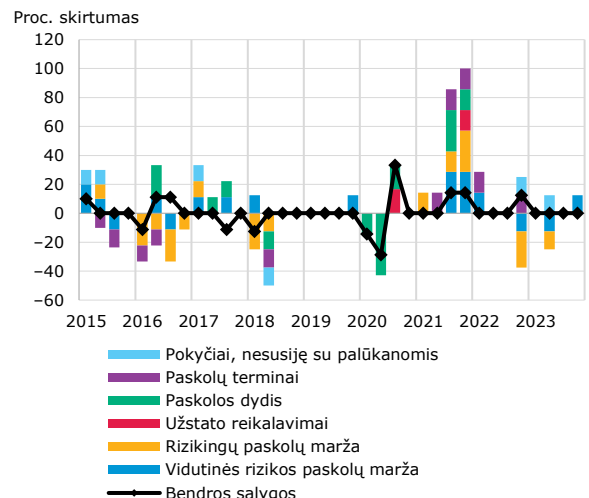
8 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito paskolų ir kredito linijų teikimo namų ūkiams sąlygos?

a) Būsto paskolos

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

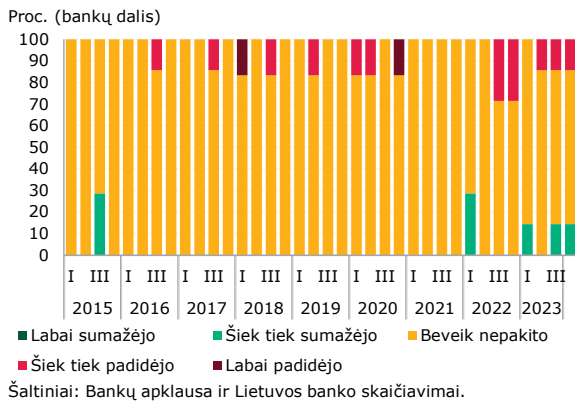
b) Vartojimo ir kitos paskolos

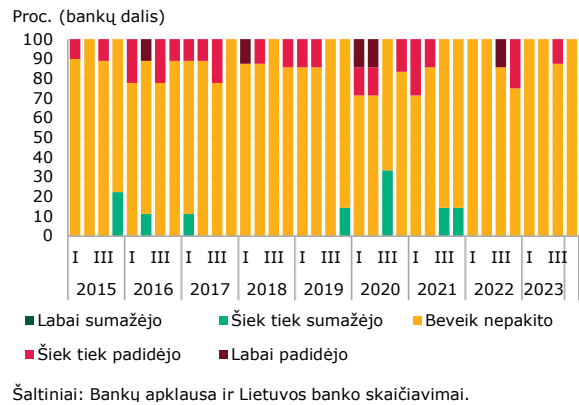
Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.
Pastaba: teigiamas proc. skirtumas reiškia sąlygų švelninimą, neigiamas – griežtinimą.

9 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito namų ūkių pateiktų ir atmestų naujų paskolų paraiškų dalis?

a) Būsto paskolos

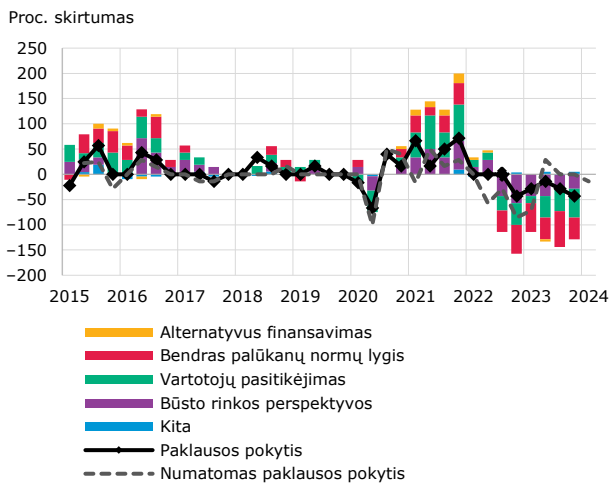

b) Vartojimo ir kitos paskolos

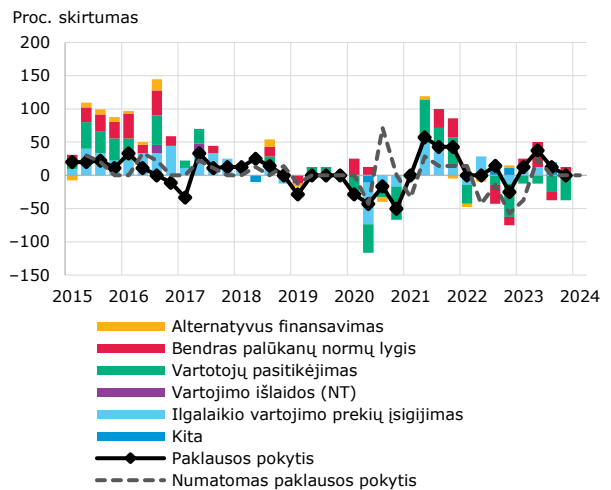

10 pav. Paskolų namų ūkiams paklausos pokytis per ketvirtį, jį lėmę veiksniai ir numatomas paklausos pokytis per kitą ketvirtį

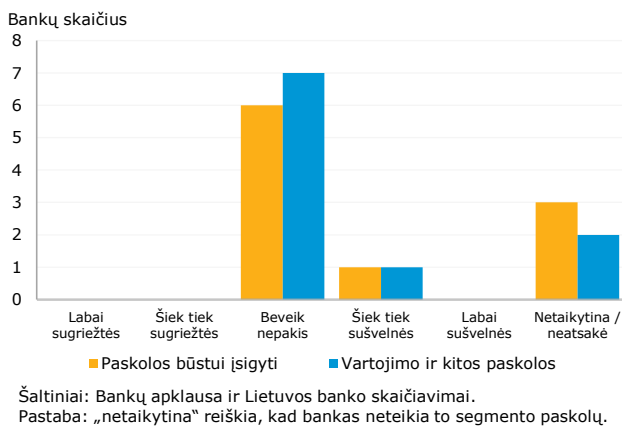
a) Būsto paskolos

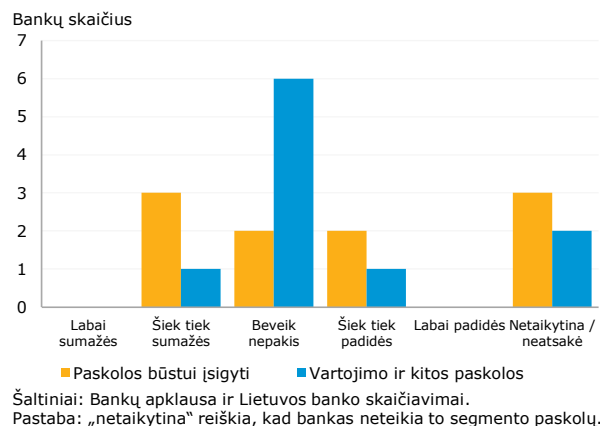
b) Vartojimo ir kitos paskolos

11 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams standartai?

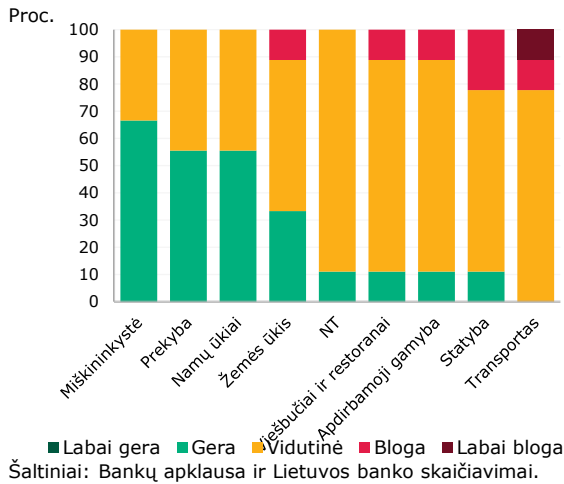

12 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis paskolų namų ūkiams paklausa (išskyrus įprastus sezoninius svyravimus)?

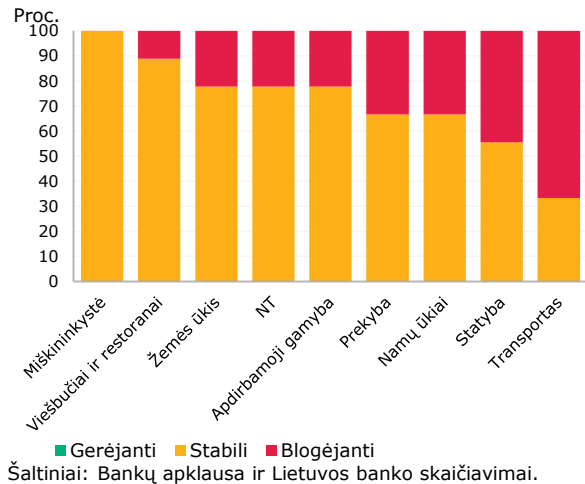

SKOLININKŲ BŪKLĖS VERTINIMAS

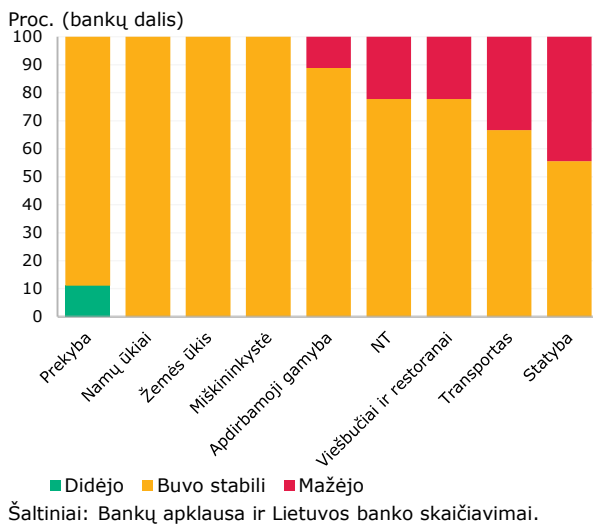
13 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinę būklę?

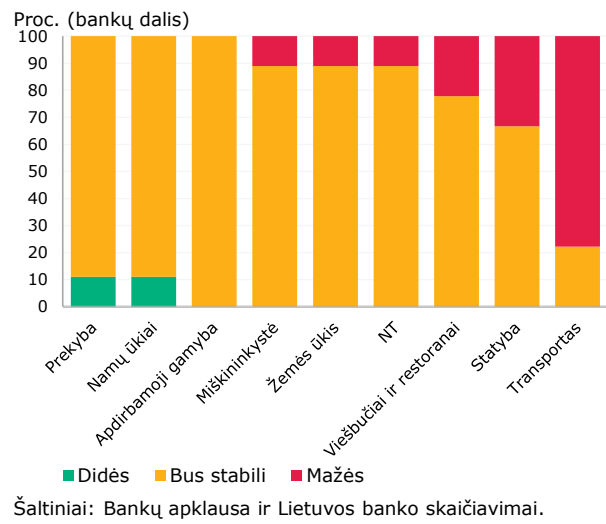
14 pav. Kaip vertinate įmonių (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkių finansinės būklės raidą?

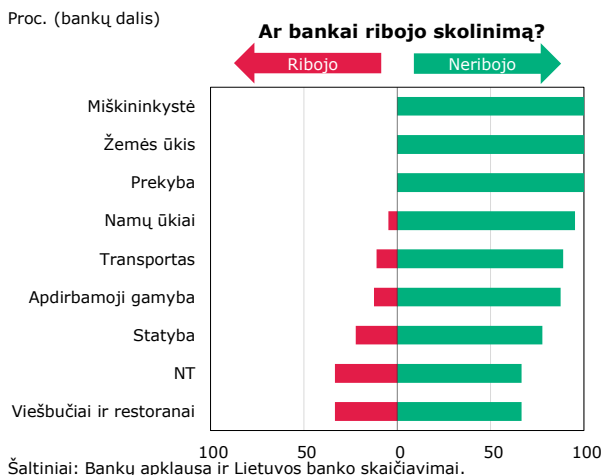
15 pav. Kaip per pastarąjį ketvirtį pakito bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

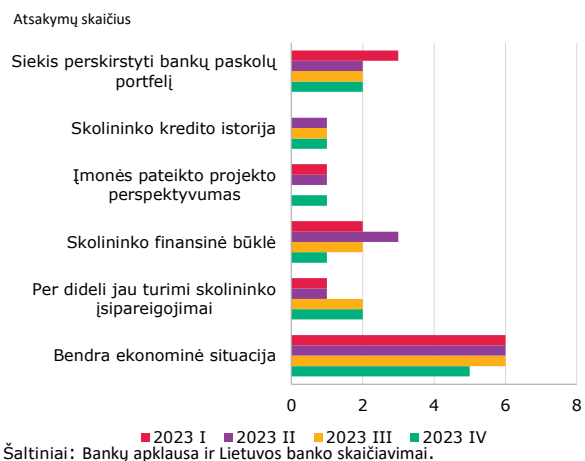
16 pav. Kaip per kitą ketvirtį pasikeis bankų konkurencija dėl skolinimo įmonėms (pagal ekonomines veiklas) ir namų ūkiams?

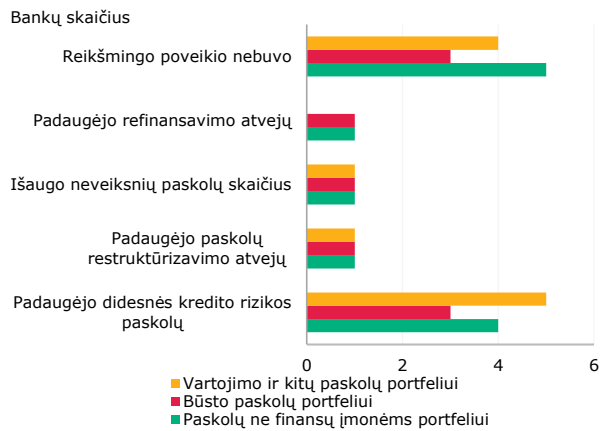
17 pav. Ar Jūsų bankas pastarąjį ketvirtį riboja paskolų kurios nors ekonominės veiklos įmonėms ar namų ūkiams teikimą?

18 pav. Jeigu Jūsų bankas riboja paskolų teikimą, kokios priežastys paskatino tai daryti?

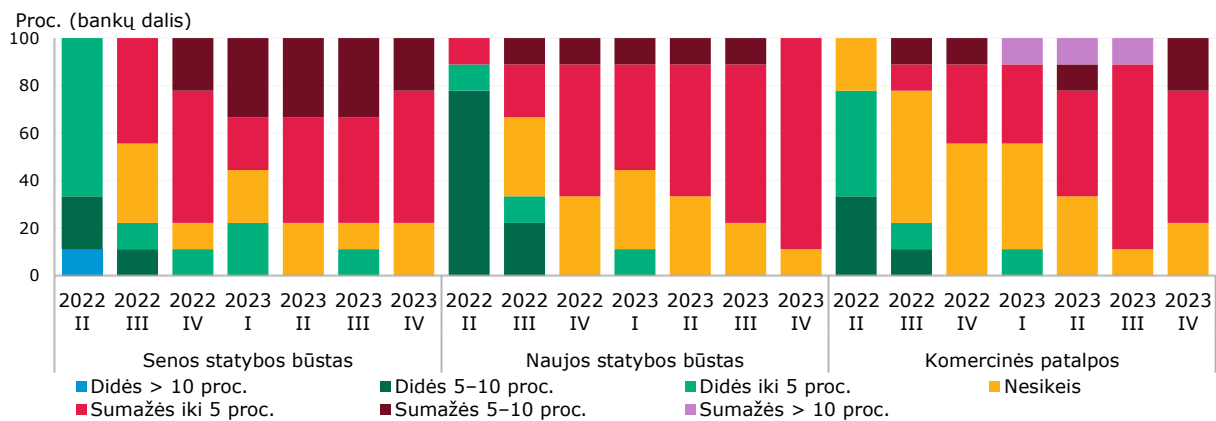
19 pav. Kokį poveikį Jūsų banko suteiktų paskolų portfeliams turėjo ECB pagrindinių palūkanų normų didinimas per praėjusius 3 mėn.?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

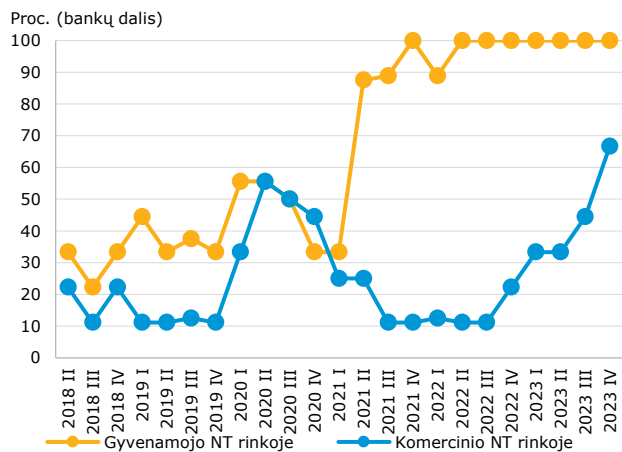
NEKILNOJAMOJO TURTO RINKOS RAIDA

20 pav. Kaip per artimiausius metus pasikeis NT kainos?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai

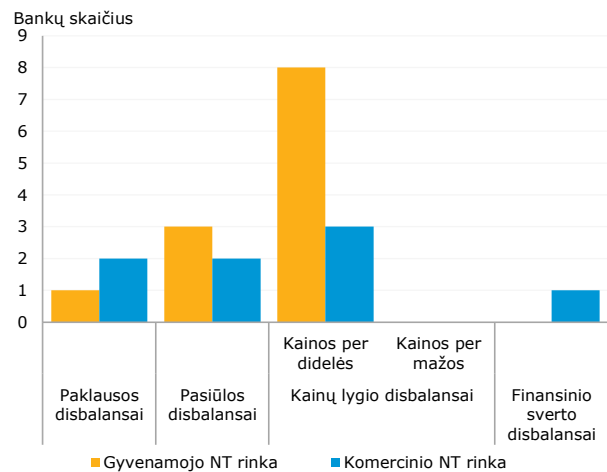
21 pav. Ar šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.

Pastaba: bankų, išvelgiančių disbalansų NT rinkoje, dalis.

22 pav. Jei šiuo metu pastebite disbalansų NT rinkoje, ar tai yra paklausos, ar pasiūlos disbalansai?

Šaltiniai: Bankų apklausa ir Lietuvos banko skaičiavimai.